

10. Чошанов М.А. Теория и технология проблемно-модульного обучения в профессиональной школе: Дис ... докт. пед. наук / М.А. Чошанов – Казань, 1996. – 420 с.
11. Шадриков В.Д. Психологический анализ деятельности как системы / В.Д. Шадриков // Психологический журнал. – 1980. – Т.1. – № 3. – С.36-44.
12. Шамова Т.И., Давыденко Т.М., Шибанова Г.Н. Управление образовательными системами: Учеб. пос. для студ. высш. пед.учеб. заведений / [под ред. Т.И.Шамовой]. – М.: Изд. центр «Академия», 2002. – 384 с.
13. Юцявичене П.А. Теоретические основы модульного обучения: Дис ... докт. пед. наук / П.А. Юцявичене. – Вильнюс. 1990. – 420 с.
14. Bandura A. Social foundations of thought and action / A. Bandura / Englewood Cliffs. NJ: Prentice-Hall, 1986. – 580 p.
15. Goldschmidt B., Goldschmidt M.L. Modular instruction in Higher Education / B. Goldschmidt, M.L. Goldschmidt // Higher Education. – 1972. – No 2. – P. 15-32.
16. Huchynsky A. Encyclopedia of Management Development Methods / A. Huchynsky / England, Alderson. – Hunt, Published by Gower Publishing Company, 1987. – 190 p.
17. Keller F.S. "Goodbye, teacher..." / F.S. Keller // Journal of Applied Behavior Analysis. – 1968. – V.I. – No 1. – P. 79-89.
18. Russel J.D. Modular Instruction // A Guide to the Design, Selection, Utilization and Evaluation of Modular Materials / J.D. Russel. – Minneapolis University, Minnesota: Burgess Publishing Company, 1974 –164 p.

УДК 376.352.03:796

**СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТОК ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ (АДАПТИВНОЇ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ)
У РОБОТІ СПЕЦІАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ ДЛЯ ДІТЕЙ ІЗ ПОРУШЕННЯМ ІНТЕЛЕКТУ
У ХІХ ТА ПЕРШІЙ ПОЛОВИНІ ХХ СТОЛІТТЯ**

**Подгасцький А.В.
Березовський А.В.**

Інститут фізичного виховання та спорту
НПУ імені М.П.Драгоманова

У статті розглянуто питання становлення та розвитку адаптивної фізичної культури на історичному етапі, що охоплює період другої половини ХІХ та початку ХХ століття. Визначено, що процес становлення адаптивної фізичної культури (АФК) був тісно пов'язаний з формуванням системи спеціальної освіти для дітей із порушеннями інтелекту. Доведено, що на цьому історичному етапі відбулося включення занять з АФК у програми допоміжних шкіл у вигляді гімнастики, рухливих ігор, танців, походів, прогулянок і масажу.

В статье рассмотрены вопросы становления и развития адаптивной физической культуры в дореволюционный период. Отмечено, что процесс становления физической культуры был тесно связан с формированием системы специального образования для детей с нарушениями интеллекта. Доказано, что в этот период состоялось включение физкультурных занятий в программы вспомогательных школ в виде гимнастики, подвижных игр, танцев, походов, прогулок и массажа.

In the article the questions of becoming and development of adapted physical culture are considered in a pre-revolution period. It is marked that becoming of physical culture was closely associated with forming of the system of the special education of children with violations of intellect. It is well-proven that in this period, plugging of athletic employments took place in the programs of auxiliary schools as a gymnastics, movable games, dances, hikes, walks and massage.

Ключові слова: діти з вадами інтелектуального розвитку, адаптивна фізична культура, фізичне виховання, фізичний розвиток, корекція, компенсація.

Ключевые слова: дети с нарушениями интеллектуального развития, адаптивная физическая культура, физическое воспитание, физическое развитие, коррекция, компенсация.

Keywords: children with violations of intellect development, adapted physical culture, physical education, physical development, correction, indemnification.

На сучасному етапі розвитку українського суспільства важливим завданням є підвищення якості життя

населення в цілому та інвалідів, зокрема. Досить вагому частку серед них становлять інваліди з вадами інтелектуального розвитку. Для дітей із цією патологією функціонує 56 освітніх закладів. Науковці Л.С.Виготський, В.М.Синьов, Г.М.Дульнев, Н.П.Вайзман, О.С.Самілічев, М.О.Козленко, Б.В.Сермєєв, О.А.Дмітрів, Ю.Г.Васін зазначають, що створення умов для розвитку рухової функції дітей і зміцнення здоров'я сприяє їх інтелектуальному розвитку, корекції розумових вад, недоліків моторики, професійному навчанню і є основою соціально-трудової адаптації.

Тому на передній план науки і практики виходить такий соціальний феномен ХХ – ХХІ ст., яким є адаптивна фізична культура (АФК). Вітчизняні науковці Н.Г.Байкіна та Р.В.Чудна відзначають, що адаптивна фізична культура виступає як універсальний засіб *фізичної, психічної та соціальної адаптації* інвалідів. Саме фізична культура є одним із ефективних засобів розвитку та удосконалення особистості людини-інваліда, її фізичної та соціальної реабілітації.

Для того, щоб визначити перспективи розвитку, зрозуміти та пояснити появу такого напрямку у сучасній науці як АФК, необхідно здійснити аналіз історичного досвіду навчання та виховання осіб із порушеннями інтелекту. Неможливо розглядати процес формування і розвитку АФК поза межами розвитку системи спеціальної освіти для дітей із розумовими вадами. Адже перший досвід фізкультурно-оздоровчих занять відбувся тільки зі створенням спеціальних навчально-виховних закладів для дітей із порушеним інтелектом.

Організовану суспільну допомогу розумово відсталим дітям почали надавати з середини ХІХ ст., що було пов'язано з прийняттям законів про обов'язкове початкове навчання. Велике значення для розвитку теорії і практики навчання і виховання розумово відсталих осіб мала лікарсько-педагогічна система Едуарда Сегена (1812-1880), ідеї Йоганна Вайзе (1793-1859) та Вільяма Айрленда (1832-1903).

На думку Х.С. Замського, найбільш плідною з ранніх спроб виховання та навчання розумово відсталих дітей була діяльність французького лікаря-педагога Едуарда Сегена, яка стала своєрідним каталізатором не лише у питанні навчання дітей із вадами інтелектуального розвитку, а й у поширенні досвіду фізкультурно-оздоровчої роботи. У 1839 році Е. Сегена було призначено керівником дитячого відділення для розумово відсталих у психіатричній лікарні у м. Біссетрі, де він працював до 1841 року. Згодом ним була організована приватна школа для розумово відсталих. Позитивні результати роботи Е. Сегена виклакали значний інтерес з боку вчителів з інших країн. Він представив навчання та виховання розумово відсталих дітей у формі тріади:

- виховання діяльності та активності – *розвиток рухової здатності, м'язової сили та відчуттів;*
- виховання мислення – *формування уявлень та понять, оволодіння елементарними знаннями та навичками письма, читання, рахунку;*
- виховання волі, яке, за Сегеном, *відповідає моральному вихованню, «тому що виховання волі привчає розумово відсталих керувати своїми інстинктами»* [6].

Е.Сеген стверджував, що діяльність є можливою при наявності «м'язової сили», що розвивається шляхом застосування гімнастики, яка складається з двох видів вправ – у протидії та у збудженні життєвої сили, які необхідно застосовувати відповідно при роботі з надто рухливими або «торпідними» (пасивними.-А.П.) розумово відсталими дітьми. Сегеном було описано до 40 різноманітних вправ, за допомогою яких можливо розвивати руку дитини. Уміння стояти та ходити досягаються спеціальними вправами з тачкою, гантелями та «баластним шестом». Основою навчання є наслідування рухів [6,7].

Завдяки діяльності Е.Сегена у цей період було закладено основи методик *розвитку основних рухів, дрібної моторики та гімнастики в роботі з розумово відсталими дітьми.*

Не зважаючи на міжнародне визнання результатів роботи Е. Сегена, у Франції його робота не знайшла відповідної підтримки. Тому він прийняв запрошення з США і відіграв значну роль у відкритті та роботі перших навчально-виховних закладів для розумово відсталих дітей у цій країні. Експериментальну школу для розумово відсталих було відкрито у 1848 році при інституті для сліпих у штаті Массачусетс. Директор закладу видатний тифлопедагог Самуїл Гоу розділяв погляди передових європейських тифлопедагогів про необхідність фізкультурно-оздоровчих занять в роботі зі сліпими. Тому поради Е.Сегена щодо включення фізкультурно-оздоровчих занять у програму навчання розумово відсталих дітей зустріли підтримки. Вже у 60-ті роки ХІХ століття американські спеціалісти велику увагу приділяли заняттям з фізичного виховання, а саме гімнастиці, загартуванню організму та розвитку органів відчуття. Позитивні результати роботи даного закладу сприяли поширенню мережі закладів для розумово відсталих у США [6].

Медико-педагогічна система, створена Е.Сегеном, відігравши значну роль у становленні та розвитку навчально-виховної роботи з розумово відсталими дітьми у США та Європі, у Франції до кінця ХІХ століття не застосовувалась. Відродження та розвиток прогресивних ідей Сегена у Франції пов'язано з діяльністю психіатра Бурневілья. Очоливши у 1880 році навчальний заклад для розумово відсталих у Біссетрі, він розпочав впровадження ідей Сегена у практику. У закладі поступово удосконалювали методику навчання основним рухам - *ходьбі, лазанню, бігу.* З метою усунення недоліків у руховій сфері дітей з вадами інтелекту застосовували

спеціальні фізичні вправи, масаж, а також використовували спеціальне обладнання (ходульки з пересувними брусами, кільцями на колесах, крісла, драбини – горизонтальну та вертикальну, пружини, шари на палицях тощо). Широко використовували м'ячі різних розмірів. У програму занять учнів входили *гімнастика та танці*. *Гімнастичні заняття* розглядалися не тільки як важлива складова підготовки до праці, а й *ефективний засіб у створенні моделі поведінки* (уміння виконувати словесні вказівки, підкорюватись командам та дотримуватись дисципліни). Після відвідування закладу у Бісетрі Катерина Костянтинівна Грачева написала про гімнастичні заняття з розумово відсталими наступне: «...*гімнастика найбільш улюблене і корисне для них заняття; на цьому уроці легше всього непомітно для дитини підкорити її своїй волі, привчити її бути слухняною і відучити від дурних звичок (погойдуватись, вертити головою, махати руками)*» [4]. У молодших класах бісетрської школи під час навчання усіх предметів на двадцятьох учнів працювала одна вчителька, а під час навчання гімнастиці – одна вчителька на п'ять учнів. Це доводить, яке важливе значення надавалося гімнастиці. На гімнастичних святах-змаганнях усіх шкіл Парижу заклад з Бісетру неодноразово перемагав, про що свідчили нагороди у вітринах музею школи. Крім цього, якщо діти втрачали увагу під час занять з інших предметів, їх відправляли у гімнастичний зал. Така практика відбувалась не лише у Франції, а й у Швеції [4,6].

М.П.Лебедева у своїй доповіді «*О воспитании и обучении детей идиотов, тупоумных и отсталых по Сегену*» вказує, що у школах Франції були розповсюджені зали «*малої гімнастики*», де були зібрані гімнастичні прилади для занять за *методом Пішері* (мотузкові драбини з циліндричними перекладами, по кутах яких стоять дерев'яні місточки) [6].

Представники німецької школи, не зважаючи на різні підходи у питанні навчання розумово відсталих, визнавали необхідність проведення фізкультурних занять в роботі з цією категорією дітей. Одним із найяскравіших представників німецької олігофренопедагогіки у досліджуваний період був Б.Меннель. Він наголошував на необхідності розвитку у розумово відсталих учнів уявлень про рухи, простір та час. І одним із основних компонентів цієї роботи вбачав *ритмічну гімнастику*. Разом із ритмічною гімнастикою дослідник рекомендував на початковому етапі навчання широко застосовувати *ігри*, адже ігри, на його думку, сприяють розвитку органів відчуття та моторики, що у подальшому дає можливість ефективно проводити заняття з розвитку мовлення, малювання та інших навчальних предметів. Інші німецькі педагоги також приділяли значну увагу цим питанням. Так Х.С. Замський, характеризуючи педагогічну діяльність провідних німецьких олігофренопедагогів кінця XIX початку XX століття, звертав увагу на роботу Арно Фукса. Висвітливши досить повно питання фізичного та морального виховання дітей із розумовими вадами, він одним із перших відзначав особливості розумово відсталих дітей у фізичному розвитку і вказав, що дана категорія дітей має значний потенціал у фізичному розвитку, здатність до навчання та виробничої праці. Інший німецький педагог Р.Вайс рекомендував більше уваги приділяти предметному навчанню, в якому гімнастиці відводилось одне з провідних місць.

Розвиток системи навчально-виховної роботи з розумово відсталими в Англії пов'язано з діяльністю видатного психіатра Вільяма Айрленда. Його робота «*Идиотизм и тупоумие*» стала першою книгою про розумову відсталість, що вийшла у Росії у 1880 році. Аналіз цієї роботи показав, що заняття з фізичного виховання являють собою невід'ємну складову в отриманні позитивних результатів у справі навчання та виховання дітей з розумовими вадами в Англії. Створення максимально комфортних умов для фізичного і морального виховання дітей із інтелектуальними вадами повинні були забезпечити успіх у цій справі. Гімнастичні заняття проводились щодня по 20-30 хвилин на спеціально обладнаних майданчиках. Ігри та прогулянки на свіжому повітрі входили до режиму дня. Для ігор будували спеціальні майданчики.

Розглядаючи питання формування навчально-виховних закладів для розумово відсталих у Швейцарії наприкінці XIX початку XX століть, Х.С. Замський вказував, що третина навчального часу виділялась на гімнастику та ручну працю. Майже всі спеціальні школи для дітей із розумовими вадами мали ігрові майданчики.

Значну роль у поширенні досвіду фізкультурно-оздоровчої роботи відіграв бельгійський спеціаліст Жан Демор. Лікар-педагог Ж.Демор виховання дитини розумів як організацію діяльності, як сукупність життєвих умов і функціональних подразників. А діяльність він розглядав як взаємозв'язок фізичних, інтелектуальних та моральних проявів дитини. Заняття з *гімнастики і ритміки* посідали важливе місце у навчальному процесі бельгійських закладів для дітей із розумовими вадами [5].

Однією з визначних подій, які здійснили значний вплив на формування фізичної культури в системі навчально-виховної роботи з розумово відсталими дітьми стало проведення **II з'їзду російських діячів із технічної та професійної освіти**. З'їзд проходив у Петербурзі з 28 грудня 1895 по 5 січня 1896 року (за старим стилем) і робота XII секції з питань догляду та освіти сліпих, глухонімих та розумово відсталих стала, по суті, першим форумом дефектологів Росії. З'їзд мав виключно важливе значення для формуванні вітчизняної системи навчання та виховання дітей із вадами інтелектуального розвитку. Важливу роль в організації роботи підсекції з питань освіти розумово відсталих відіграла діяльність Марії Петрівни Лебедевої. Доповіді М.П.Лебедевої та

Е.Х.Маляревської висвітлили передовий досвід роботи навчальних закладів для розумово відсталих дітей в Англії, Франції та Германії. Аналіз зарубіжного досвіду продемонстрував велику увагу до проблеми фізичного розвитку та фізичного виховання даної категорії дітей. Детальний опис питання організації фізичного виховання, ролі і місця в ньому рухливих ігор, методик розвитку окремих фізичних якостей, розподілу фізичних та розумових занять з дітьми дошкільного віку дозволив вітчизняним спеціалістам оптимізувати навчально-виховну роботу з дітьми, що мали вади інтелекту. Але поширення цього досвіду ускладнювалось відсутністю широкої мережі шкіл та дитячих садків для розумово відсталих дітей [6].

Ідея створення закладу для дітей, які нездатні оволодіти програмним матеріалом загальноосвітніх шкіл, була запропонована професором М.О.Сікорським у 1882 р. на IV-му міжнародному Конгресі у Женеві і зустрів живий відгук, але втілити її у життя вдалося лише 5 листопада 1904 р. Ользі та Олені Сікорським. Лікарсько-педагогічний інститут для розумово недорозвинених, відсталих, нервових дітей був створений доньками професора Сікорського в м. Києві і став першим подібним закладом в Україні. Цей заклад працював за передовими на той час методиками і програмами, адже Ольга і Олена Сікорські були добре ознайомлені з досвідом роботи найкращих закладів для подібних дітей за кордоном. У закладі навчались діти від 3 до 16 років. Основною метою інституту було сприяння правильному фізичному, розумовому та моральному розвитку розумово відсталих дітей. Діти були поділені на три групи - *молодшу, середню та старшу*.

Відповідно до розпорядку дня в усіх групах ранок розпочинався з молитви та *гімнастики* (9-9.30). В молодшій та середній підгрупах з 15³⁰- до 16³⁰ застосовували *рухливі ігри*. По вівторках діти з 15³⁰ - до 16¹⁰ займалися *танцями*, а у середу, четвер та суботу грали у різноманітні *ігри*. У програмі старшої групи по вівторках залишалися *танці*, а ігри замінювались на трудове навчання. В усіх групах застосовувались двогодинні *прогулянки* на свіжому повітрі, що сприяло загартовуванню дітей. У зимовий період діти *каталися на санчатах та ковзанах*, а в літній - грали у *крокет, м'яч та інші рухливі ігри*. Широкого застосування у роботі інституту знайшли одноденні *походи на природу та пішохідні прогулянки* в місто. Заняття з фізичного виховання проводили вчителі гімнастики і танців, прогулянки та ігри - вихователі [2].

Фізичне виховання на той час у Росії розглядалося як невід'ємна складова та необхідна умова у гармонійному розвитку дітей із розумовими вадами. На думку К.К.Грачової «...*гімнастика для дітей з розумовими вадами має велике значення, вона зміцнює їх фізично, лікує деякі із захворювань та, головним чином, зміцнює їхню волю*» [4].

У 1908 році у Москві було відкрито приватний навчально-виховний заклад «*Школа-санаторій для дефективних дітей*» під керівництвом В.П.Кашенко, який у подальшому став одним із перших і провідних науково-методичних центрів вітчизняної дефектології. Великого значення у корекційній роботі, яка проводилася у школі, надавали лікувально-оздоровчим заходам - *масажу, гімнастиці, іграм, переважно на свіжому повітрі, загартовуванню організму шляхом використання природних факторів - сонця і води* [1].

У 1911 році у Росії під редакцією В.Є. Ігнат'єва вийшла книга «*Воспитание ненормальных детей (основы воспитания физического, умственного и нравственного)*», яка стала для багатьох вітчизняних олігофренопедагогів настільною книгою. Автори книги Жан Філіп та Г.Поль-Бонкур досить детально розглянули питання фізичного виховання «*ненормальних дітей*». Вони відзначали, що для досягнення високих результатів у процесі виховання розумово відсталих дітей слід однаково звертати увагу як на *фізичне*, так і на *розумове та моральне* виховання.

Ідеї про взаємозалежність та взаємопов'язаність роботи м'язової та роботи мозку у подальшому були підтверджені фізіологами. Також у книзі розглядався позитивний вплив загартовувань на здоров'я дитини. Автори рекомендували застосовувати не лише гімнастичні вправи, а й широко використовувати ігри, адже вони розвивають фізичні якості – спритність, гнучкість та ін., навчають долати труднощі, приймати рішення та виховують наполегливість [3,8].

Перші дослідження фізичного розвитку розумово відсталих дітей, які були проведені у 1911-1912 р. у Москві, виявили значне відставання у порівнянні зі здоровими дітьми. У 20 % дітей з порушеним інтелектом спостерігались порушення ходьби. Положення про допоміжну школу, розроблені у 1912 році московськими педагогами та лікарями, розглядали *гімнастику* як обов'язковий предмет навчального плану. Програми та плани, розроблені московськими фахівцями, стали орієнтовними для інших закладів Росії [3].

Значний вплив на формування вітчизняної системи освіти для дітей з розумовими вадами відіграла лікарсько-педагогічна система Е.Сегена. Акцент, який робили на заняттях з фізичного виховання послідовники Сегена у різних країнах, а також представники німецької, англійської та бельгійської шкіл як необхідної складової навчально-виховної роботи з розумово відсталими, сприяв поширенню досвіду цієї роботи в інших країнах. Ідеї провідних педагогів та лікарів другої половини XIX століття, а також досвід практичної роботи з розумово відсталими сприяли застосуванню фізичних вправ у навчально-виховному процесі. Але зміст, засоби, форми та методи фізкультурно-оздоровчої роботи суттєво відрізнялись навіть у межах однієї країни. Тривалість і

систематичність занять з фізичного виховання були різними. Створювались спеціальні ігрові майданчики. Гімнастика, фребелівські заняття, ігри і танці стали невід'ємною частиною навчальних планів та програм закладів для дітей із вадами інтелектуального розвитку за кордоном та у Росії. Багато уваги приділялось пішохідним прогулянкам, походам та екскурсіям. Не дивлячись на те, що усі заклади Росії працювали за власними програмами, заняття з фізичного виховання у тому чи іншому вигляді були представлені у їх роботі (Таблиця 1).

Таблиця 1

Застосування фізичної культури в закладах для дітей з обмеженими інтелектуальними можливостями у Росії у другій половині XIX та першій третині XX століття

№ n/n	Назва закладу	Рік заснування та місце	Відомості про застосування фізичної культури
1.	Лікувально-педагогічний заклад для осіб, які страждають випадками, малоздатних та ідіотів Доктора Фрідріха Пляца	1854р. – м.Рига	Заняття проводилися за системою Е.Сегена
2.	Особливі (проміжні) класи для невстигаючих учнів при військових гімназіях, з 1868 р. - прогімназії	1865р. – 80-ті роки XIX ст.	Багато уваги приділялося фізичному вихованню, яке повинно було сприяти розвитку організму дитини, її пізнавальних здібностей
3.	Притулок Святого Емануїла	1881р. Петербург	Дані відсутні
4.	Лікарсько-виховний заклад доктора І.В.Маляревського	1882р. Петербург	Робота проводилася за системою Е.Сегена, застосовувалася гімнастика
5.	Притулок К.К.Грачової	1894р. Петербург	Гімнастика, ігри та заняття з розвитку органів чуття та рухів
6.	Маріїнський притулок	1903р. Петербург	Гімнастичні заняття, прогулянки та ігри на свіжому повітрі
7.	Лікарсько-педагогічний інститут для розумово недорозвинених, відсталих, нервових дітей Сікорських	1904р. м.Київ	Ігри, гімнастика, прогулянки, танці, катання на ковзанах
8.	Притулок Святої Марії	1905р. м.Москва	Дані відсутні
9.	Школа-санаторій для дефективних дітей доктора В.П.Кащенко	1908р. м.Москва	Масаж, гімнастика, ігри, прогулянки на свіжому повітрі, використання природних факторів з метою загартовування організму
10.	Допоміжні класи при Ольгінсько-П'ятницькому жіночому початковому училищі	1908р. м.Москва	Гімнастика, ігри, прогулянки
11.	Вологодська допоміжна школа	1911р.	Гімнастика, ігри, прогулянки

Отже, вже на початку XX століття провідні вітчизняні вчені та педагоги відмічали важливість занять з фізичного виховання не лише з погляду на покращення рухових якостей, але й визнавали беззаперечний позитивний вплив фізкультурних занять на особистість розумово відсталих дітей.

Таким чином, у досліджуваній період заняття з фізичної культури стали невід'ємною частиною навчально-виховного процесу закладів для дітей з розумовими вадами. *Фізичне виховання* відбувалось у вигляді *гімнастики, різноманітних ігор, катання на ковзанах; фізична рекреація* - у вигляді *походів, прогулянок та екскурсій; фізична реабілітація* - у вигляді масажу.

На даному історичному етапі відбулось накопичення пратичного досвіду проведення фізкультурно-оздоровчих занять у роботі з розумово відсталими дітьми. Перші дослідження фізичного розвитку розумово відсталих дітей виявили відставання цієї категорії дітей у порівнянні з нормою. Досягнення, здійснені вітчизняними дефектологами на початку XX століття у практичній роботі з дітьми, що мають аномалії розумового розвитку, дозволили створити основу для розвитку адаптивної фізичної культури на наступних історичних етапах.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Воскобойников И.И., Крюков С.Н., Израэльсон И. Из жизни санатория- школы доктора В.П.Кашченко /сборник статей. - М., 1914.
2. Врачебно-педагогический институт для умственно-недоразвитых, отсталых и нервных детей учрежденный Ольгой и Еленой Сикорскими в Киеве. С отчетом о деятельности за 1905 и 1906 года К. – 1906.
3. Вспомогательные школы для отсталых детей /под редакцией Герье Е.В. и Чехова Н.В. - М., 1923.
4. Грачёва Е.К. Руководство по занятию с отсталыми детьми и идиотами. – СПб.: Издательство братства во имя царицы небесной, 1907.
5. Демор Ж. Ненормальные дети, воспитание их дома и в школе. - М., 1909.
6. Лебедева М.П. О воспитании и обучении детей идиотов, тупоумных и отсталых по Сегену. II-й Высочайше разрешенный съезд русских деятелей по техническому и профессиональному образованию 1895-1896г. Секция XII призрения и обучения слепых, глухонемых, и ненормальных детей /под редакцией А.А. Адлер.- М., 1898.
7. Сеген Э. Воспитание, гигиена и нравственное лечение умственно ненормальных детей. - СПб., 1903.
8. Филипп Ж. Поль-Бонкур Г. Воспитание ненормальных детей (основы воспитания физического, умственного и нравственного. - М.: издательство «Космос» / под редакцией Игнатьева В.Е., 1911.

УДК 37.013.42-053.2-056.24

РЕАЛІЗАЦІЯ ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ ПРОБЛЕМ ПРОФЕСІЙНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ ІНВАЛІДІВ
В УМОВАХ РЕГІОНАЛЬНОГО РЕАБІЛІТАЦІЙНОГО СЕРЕДОВИЩА

Поліщук О.А.

Луганський національний
університет імені Тараса Шевченка

У статті розглядаються питання самореалізації осіб з обмеженими можливостями у процесі трудової реабілітації.

В статье рассматриваются вопросы самореализации личности людей с ограниченными возможностями в процессе трудовой реабилитации.

In the article are examined the questions of self-realization of personality of people with the limited possibilities by facilities of workers rehabilitation.

Ключові слова: психофізична реабілітація, соціальна адаптація, інклюзія, інтеграція, трудова реабілітація, медико-психолого-педагогічний супровід.

Ключевые слова: психофизическая реабилитация, социальная адаптация, инклюзия, интеграция, трудовая реабилитация, медико-психолого-педагогическое сопровождение.

Key words: psychophysical rehabilitation, social adaptation, inclusion, integration, workers rehabilitation medico-psychology-pedagogical support.

Сучасна державна політика щодо соціального захисту людей з функціональними обмеженнями здоров'я у всьому світі визнала за основоположний принцип створення для них рівних умов і рівних можливостей для інтеграції в суспільство. Тому проблема дослідження особливостей життєдіяльності людей з обмеженими можливостями здоров'я є надзвичайно актуальною, особливо враховуючи глибинні соціальні трансформації.

Відповідно до чинних нормативно-правових актів щодо працевлаштування інвалідів, цими питаннями на сьогодні опікуються органи праці та соціального захисту населення, Державної служби зайнятості, Фонду соціального захисту інвалідів, місцеві органи влади. Проте жодний із згаданих органів не зобов'язується працевлаштувати інваліда, а лише сприяє в межах своєї компетенції. Це, мабуть, одна з найголовніших причин низького рівня зайнятості осіб з обмеженими фізичними можливостями та **предмет нашого дослідження**.

З-поміж інших проблем, які потребують свого вирішення у сфері зайнятості осіб з обмеженими фізичними можливостями: порівняно низький рівень освіти інвалідів та їх професійної підготовки; відсутність системи заохочення роботодавців щодо працевлаштування інвалідів; відсутність єдиної державної управлінсько-організаційної структури, на яку безпосередньо покладалася б відповідальність за працевлаштування та зайнятість інвалідів. Для виправлення такого становища слід, насамперед, створити умови для отримання інвалідами освітніх послуг усіх форм і типів, що надаються державою, запровадження відповідного квотування